

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เพื่อศึกษาการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

1. พยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเทคนิคที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปัตตานี จำนวน 11 แห่ง
2. ผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดปัตตานี จำนวน 11 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กำลังการศึกษา (power of study) ของโพลิตและยังเลอร์ ในการทดสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม (Polit & Hungler, 1999) ดังนี้

1.1 กำหนดค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ .05

1.2 กำหนดค่า ETA-squares เท่ากับ .03

1.3 ค่าเพาเวอร์ ($1-\beta$) เท่ากับ .70

1.4 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตาราง (19-7) เท่ากับ 84 ราย (ซึ่งหมายถึงกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 84 ราย)

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 300 ราย โดยเป็นพยาบาลไทยพุทธ 100 ราย พยาบาลไทยมุสลิม 100 ราย และผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม 100 ราย

2. การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 เลือกโรงพยาบาลชุมชนตัวแทน 8 แห่ง จากทั้งหมด 11 แห่ง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากโรงพยาบาลชุมชนทุกขนาด โดยเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 60 เตียง 30 เตียง และ 10 เตียง ดังนี้

2.1.1 โรงพยาบาลชุมชนขนาด 60 เตียงขึ้นไป จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสายบุรีและโรงพยาบาลโคกโพธิ์

2.1.2 โรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง จำนวน 4 แห่ง คัดเลือกโดยการจับฉลาก คือ โรงพยาบาลมายอ, โรงพยาบาลยะหริ่ง, โรงพยาบาลยะรังและโรงพยาบาลหนองจิก

2.1.3 โรงพยาบาลชุมชนขนาด 10 เตียง จำนวน 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลกะพ้อและโรงพยาบาลแม่ลาน

3. การเลือกกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดคุณสมบัติ

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม

3.1.1 ใช้วิธีการกำหนดโควตา (quota sampling) (เพชรน้อย, ศิริพรและทัศนีย์, 2539) ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงพยาบาลคือ 60 เตียง : 30 เตียง : 10 เตียง เป็นสัดส่วน 50 คน : 30 คน : 20 คน ตามลำดับ

3.1.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) (เพชรน้อยและคณะ, 2539) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1.2.1 เป็นผู้ป่วยอายุ 60 ปีขึ้นไปที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลตั้งแต่วันที่ 2 วัน ขึ้นไป

3.1.2.2 นับถือศาสนาอิสลาม

3.1.2.3 รู้สึกตัวดี สามารถสื่อสารได้

3.1.2.4 ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาล

3.2.1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากแบบไม่แทนที่ (simple random sampling without replacement) (เพชรน้อยและคณะ, 2539) ตามรายชื่อของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย จากโรงพยาบาลทั้ง 8 แห่งและทำการเลือกพยาบาลที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 100 คน พยาบาลที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 100 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.2.1.1 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนไม่ต่ำกว่า 1 ปี

3.2.1.2 ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสายสามัญ ระดับการศึกษาสายศาสนา ประเภทของการศึกษาสายศาสนาความสามารถในการใช้ภาษาไทย ระยะเวลาของการอยู่โรงพยาบาล การวินิจฉัยโรค การรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเองขณะอยู่โรงพยาบาล ผู้ดูแลขณะอยู่โรงพยาบาลและขนาดของโรงพยาบาลที่เข้าพักรักษา

2. แบบสัมภาษณ์การให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยสูงอายุมุสลิมและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามในส่วนของความเชื่อและความศรัทธา หลักปฏิบัติพื้นฐานและหลักคุณธรรม (ดิเรก, 2539; บรรจง, 2543; มานี, 2544) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 31 ข้อ โดยครอบคลุมใน 3 ด้าน คือ 1) ความเชื่อและความศรัทธา จำนวน 6 ข้อ 2) หลักปฏิบัติพื้นฐาน จำนวน 7 ข้อ และ 3) หลักคุณธรรม จำนวน 18 ข้อ

ลักษณะข้อคำถามมีความหมายในทางบวก เช่น พยาบาลแนะนำให้ท่านระลึกถึงอัลลอฮ์ให้มากขึ้นหรือกล่าวขอพรต่ออัลลอฮ์ (ดูอาอ์) เพื่อให้บรรเทาหรือหายจากการเจ็บป่วย

ชุดที่ 2 แบบสอบถามพยาบาล ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ตำแหน่ง ความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางศาสนาอิสลาม ประสพการณ์การปฏิบัติงาน ประสพการณ์การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนขนาดของโรงพยาบาลที่ปฏิบัติงาน

2. แบบสอบถามการให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามในส่วนของความเชื่อและความศรัทธา หลักปฏิบัติพื้นฐานและหลักคุณธรรม (ดิเรก, 2539; บรรจง, 2543; มานี, 2544) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม

จำนวน 31 ข้อ โดยครอบคลุมใน 3 ด้าน คือ 1) ความเชื่อและความศรัทธา จำนวน 6 ข้อ 2) หลักปฏิบัติพื้นฐาน จำนวน 7 ข้อ และ 3) หลักคุณธรรม จำนวน 18 ข้อ

ลักษณะข้อคำถามมีความหมายในทางบวก เช่น การแนะนำให้ผู้สูงอายุระลึกถึงอัลลอฮ์ให้มากขึ้นหรือกล่าวขอพรต่ออัลลอฮ์ (ดูอาอ์) เพื่อให้บรรเทาหรือหายจากการเจ็บป่วย

โดยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามในส่วนที่ 2 มีลักษณะคำตอบเป็นแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) 3 ระดับและให้ค่าคะแนนดังนี้

3 คะแนน	เมื่อตอบว่า	ให้ความสำคัญในระดับสูงหรือมาก/รับรู้ที่ได้รับหรือได้ให้การพยาบาลเป็นประจำหรือเป็นส่วนมาก
2 คะแนน	เมื่อตอบว่า	ให้ความสำคัญในระดับปานกลาง/รับรู้ที่ได้รับหรือได้ให้การพยาบาลเป็นบางครั้ง
1 คะแนน	เมื่อตอบว่า	ให้ความสำคัญในระดับต่ำหรือน้อย/รับรู้ที่ได้รับหรือได้ให้การพยาบาลเป็นส่วนน้อย

คะแนนการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณเป็นคะแนนรวมจากแบบสอบถามซึ่งมีค่าต่ำสุด 31 คะแนนและค่าสูงสุด 93 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนในรายข้อ รายด้านและโดยรวมใช้การแบ่งระดับจากค่าพิสัยและหารด้วยจำนวนระดับ (ประกอบ, 2525) ดังนั้นเมื่อแบ่งระดับการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณเป็น 3 ระดับ จะได้คะแนนในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนสูง	เมื่อมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง	2.34 - 3.00
ระดับคะแนนปานกลาง	เมื่อมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง	1.67 - 2.33
ระดับคะแนนต่ำ	เมื่อมีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง	1.00 - 1.66

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity)

นำแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้แก่อาจารย์พยาบาล 2 ท่าน, อาจารย์วิทยาลัยอิสลามศึกษา 1 ท่าน, แพทย์ 1 ท่านและพยาบาลประจำการที่นับถือศาสนาอิสลาม 1 ท่าน หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองใช้เพื่อหาความตรงตามเนื้อหา

ผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม พยาบาลไทยมุสลิมและพยาบาลไทยพุทธ โดยทำการสัมภาษณ์และสอบถามกลุ่มละ 5-10 ราย และนำแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามมาแก้ไขอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีความเข้าใจต่อข้อความที่ตรงกัน

การหาความเที่ยง (reliability)

นำแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยสูงอายุมุสลิมและพยาบาลที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 60 ราย โดยเป็นผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม 20 ราย พยาบาลไทยพุทธ 20 รายและพยาบาลไทยมุสลิม 20 ราย และนำแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามในส่วนที่ 2 ทั้ง 2 ชุด มาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ทั้ง 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์การให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม

- แบบสัมภาษณ์ในส่วนของการให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .96

- แบบสัมภาษณ์ในส่วนของการพยาบาลด้านจิตวิญญาณที่ได้รับ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .91

2. แบบสอบถามการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลไทยพุทธ

- แบบสอบถามในส่วนของการให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .91

- แบบสอบถามในส่วนของการพยาบาลที่ให้ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .89

3. แบบสอบถามการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลไทยมุสลิม

- แบบสอบถามในส่วนของการให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .85

- แบบสอบถามในส่วนของการพยาบาลที่ให้ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ทำหนังสือผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการและคณะกรรมการจริยธรรมถึงคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนทั้ง 8 แห่งในจังหวัดปัตตานีเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 ผู้วิจัยติดต่อหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลและหัวหน้าหอผู้ป่วยในเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 เตรียมผู้ช่วยวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม ซึ่งเป็นพยาบาลไทยมุสลิมและสามารถใช้ภาษามลายูท้องถิ่นได้ดี รวมทั้งได้รับการแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและรับทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ขั้นตอนการ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม

2.1.1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด

2.1.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแนะนำตนเองและอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้การพิทักษ์สิทธิก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.3 เมื่อได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป การให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณ โดยใช้เวลาสัมภาษณ์คนละประมาณ 30-45 นาที

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาล

2.2.1 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด

2.2.2 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแนะนำตนเองต่อกลุ่มตัวอย่างพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้การพิทักษ์สิทธิก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.3 เมื่อได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น

2.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทั้ง 2 ชุด

2.4 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

พิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยการให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยสูงอายุมุสลิมและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลเป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยบอกชื่อผู้วิจัย วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าจะไม่มีผลใดๆ ต่อการรักษาพยาบาลหรือการปฏิบัติงาน คำตอบที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับและจะนำมาใช้เฉพาะในการวิจัยเท่านั้น หากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการเข้าร่วมการวิจัยก็สามารถถอนตัวจากการวิจัยครั้งนี้ได้ทุกเมื่อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for Social Science) ตามรายละเอียดดังนี้

1. แจกแจงความถี่และคำนวณร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยสูงอายุมุสลิมและพยาบาล
2. แจกแจงความถี่ คำนวณร้อยละและหาค่าเฉลี่ยการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม เป็นรายชื่อ
3. คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลและผู้ป่วยสูงอายุมุสลิม โดยรวมและรายด้าน
4. ทดสอบความแตกต่างของการให้ความสำคัญต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณระหว่าง 3 กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (oneway analysis of variance) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจึงวิเคราะห์ว่ากลุ่มใดมีความแตกต่างกันโดยใช้ Post Hoc Multiple Comparison โดยการทดสอบด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' s test)

5. ทดสอบความแตกต่างของการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณระหว่าง 3 กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (oneway analysis of variance) โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจึงวิเคราะห์ว่ากลุ่มใดมีความแตกต่างกันโดยใช้ Post Hoc Multiple Comparison โดยการทดสอบด้วยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe' s test)

6. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการให้ความสำคัญและการรับรู้ต่อการพยาบาลด้านจิตวิญญาณของพยาบาลไทยมุสลิม พยาบาลไทยพุทธและผู้ป่วยสูงอายุมุสลิมโดยรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้สถิติที (paired t-test)